

בבית המשפט העליון

רע"א 2406/23

לפני: כבוד השופט נ' סולברג

המבקשת: פלונית

נ ג ד

המשיבים: 1. פלוני
2. בנק לאומי

בקשת רשות ערעור על פסק הדין בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מיום 12.2.2023 ברע"א 51050-12-22 שניתן על-ידי כבוד השופטת א' כהן – סג"נ

בשם המבקשת: בעצמה

בשם המשיב 1: עו"ד חנוך ארליך

החלטה

1. בקשת רשות ערעור על פסק הדין של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, מיום 12.2.2023, ברע"א 51050-12-22 (השופטת א' כהן – סג"נ). בפסק הדין, ניתנה למבקשת רשות לערער על החלטות בית משפט השלום בתל אביב-יפו, מיום 21.10.2022 ומיום 8.12.2022, בת"א 52366-02-22 (השופטת ה' פלד), אך הערעור – נדחה.

רקע וההליכים עד כה

2. המבקשת, עורכת דין במקצועה, יצגה את המשיב 1 (להלן: המשיב) בתביעת נזיקין שהגיש – הליך שהסתיים זה מכבר. ביום 23.2.2022, הגיש המשיב תביעה נגד המבקשת ונגד המשיב 2, בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: הבנק), לבית משפט השלום בתל אביב-יפו. בכתב התביעה טען, כי המבקשת נטלה כספים שהופקדו עבורו בחשבון נאמנות, שנפתח בבנק. הבנק הגיש כתב הגנה מטעמו ביום 21.3.2022; לעומת זאת, המבקשת – שייצגה את עצמה – לא עשתה כן, חרף מספר ארכות שניתנו לה.

3. על כן, ביום 8.6.2022, ניתן נגד המבקשת פסק דין בהעדר הגנה, שבגדרו חויבה להעביר לתובע סך של 452,106 ₪. זאת, לאחר שבית המשפט הפחית מן הסכום שתבע

המשיב בגין רכיב עוגמת הנפש, כך שהפיצוי המתייחס לרכיב זה הועמד על סך של 30,000 ₪.

4. ביום 20.7.2022, הגישה המבקשת בקשה לביטול פסק הדין, ובה טענה כי לא עלה בידה להגיש את כתב הגנה במועדו מסיבות רפואיות, וכי עומדות לה טענות הגנה איתנות הנתמכות בהסכם שכר טרחה חתום על-ידי המשיב. בהחלטה מיום 11.8.2022, הבהיר בית המשפט כי הבקשה לביטול פסק הדין לוקה בחסר, שכן לא הוגש תצהיר לתמיכה בה; לא הוגשו מסמכים רפואיים לביסוס הטענות שלפיהן סיבה זו היא שניצבת בבסיס מחדלה של המבקשת; לא צורפו מסמכים המגבים את טענות ההגנה הנטענות, לרבות הסכם שכר הטרחה המדובר. משכך, נתן בית משפט השלום למבקשת ארכה בת שבוע-ימים לצורך השלמת החסר והגשת בקשה מתוקנת.

5. אף החלטה זו פתחה מסכת של מספר בקשות ארכה, שהתקבלו, אלא שגם בסופן – לא הוגשו המסמכים החסרים. בכל הנוגע למסמכים הרפואיים אציין, כי המבקשת תיארה כי אלה יועברו לבית המשפט במעטפה סגורה, שבה לא יעיינו יתר בעלי הדין, אלא שבית המשפט הבהיר כי מהלך דיוני מעין זה אינו אפשרי; מכל מקום – מעטפה שכזו כלל לא הוגשה לו. אי לכך, ביום 21.10.2022, ניתנה החלטה שבגדרה נדחתה הבקשה לביטול פסק הדין; זאת, בין היתר, נוכח הימנעות המבקשת מתיקון מחדליה הדיוניים, כמו גם העדר תשתית לטענותיה בדבר טעמיהם של מחדלים אלה (להלן: ההחלטה הראשונה).

6. ביום 8.12.2022, הגישה המבקשת "בקשה לביטול ההחלטה מיום 21.10.22 ולמתן "ארכה להגשת כתב הגנה מטעם [המבקשת] ותצהיר לתמיכה בבקשה לביטול פס"ד". זו הפעם, בניגוד לקודמותיה, צורפו לבקשה תצהיר, כתב הגנה והסכם שכר טרחה שנחתם בין המבקשת לבין המשיב; לעומת זאת, מסמכים המתייחסים למצבה הרפואי של המבקשת – שבעטיו, לדבריה, לא עלה בידה להגיש את כתבי בי-הדין במועדם – לא הוגשו, בכל דרך שהיא.

7. הבקשה נדחתה, בהחלטה שניתנה בו-ביום. הובהר, כי הבקשה לביטול פסק הדין נדחתה זה מכבר, וכי בית המשפט "אינו יושב כערכאת ערעור על החלטותיו" (להלן: ההחלטה השנייה).

8. לפיכך, ביום 22.12.2022, הגישה המבקשת, לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, בקשת רשות ערעור, שכוונה כלפי שתי החלטותיו הנ"ל של בית משפט השלום. גם

במסגרת הליך זה חרגה המבקשת מהוראות בית המשפט. זאת, הן בנוגע למועדי ההגשה (הגם שמדובר באיחור קל), הן ביחס לאורכם של המסמכים שהגישה.

9. ביום 12.2.2023, ניתן פסק הדין בערעור, שבגדרו אמנם ניתנה למבקשת רשות ערעור, אך הערעור – נדחה. בשלב ראשון, נדחו טענות לתניית בוררות ולחוסר סמכות עניינית שהעלתה המבקשת, נוכח מועד העלאתן המאוחר ביותר. אחר זאת, נקבע גם כי "מחדלי המבקשת אינם עניין של 'מה בכך' אלא עולים לכדי זלזול בבית משפט", וכי "בית [ה]משפט לא נתן פסק דין בהעדר הגנה בחופזה", אלא להפך – "פעם אחר פעם ניתנה אפשרות למבקשת לתקן מחדליה אך היא לא ניצלה את האפשרויות שניתנו לה". עוד נפסק, כי גם ההחלטה השנייה – בדין ניתנה, שכן עיון חוזר מן הסוג שהתבקש מצריך "שינוי נסיבות מהותי", וכזה לא התקיים בנסיבות המקרה דנן.

על רקע זה, ביום 22.3.2023, הגישה המבקשת את הבקשה שלפני, ועמה גם בקשה לעיכוב ביצוע פסק הדין מיום 8.6.2022 והליכי הגביה שמכוחו.

ההליך דנן

10. טרם שאגש לגופם של דברים, אתאר בקצרה את מסען הדיוני של הבקשות בבית משפט זה. לבקשות רשות הערעור ועיכוב הביצוע, צירפה המבקשת תצהיר המחזיק 19 עמודים. משכך, הגיש המשיב בקשה למחיקת הבקשות על הסף, עקב החריגה ממגבלות העמודים שנקבעו בתקנה 50(5) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: התקנות). ביום 30.5.2023, נתנה הרשמת ק' אזולאי את החלטתה בבקשה, שבגדרה נדחתה הבקשה למחיקת ההליך על הסף. לצד זאת נקבע, כי יש להוציא את התצהיר מתיק בית המשפט, וכי "ככל שהמבקשת תבחר בכך, עד ליום 7.6.2023 תוכל להגיש תצהיר בתמיכה לבקשת עיכוב הביצוע, אשר לא יעלה על שישה עמודים (כאמור בתקנה 50(5) [לתקנות])". המבקשת לא אמרה נואש, וביום 7.6.2023, הגישה "בקשה להבהרת ההחלטה מיום 30.5.2023". בהחלטה מיום 11.6.2023, הבהירה הרשמת כי "הבקשה היא למעשה בקשה לעיון חוזר" בהחלטה המוקדמת, אלא שלא הוצגו כל נסיבות חדשות המצדיקות את שינוי ההחלטה, ובכל מקרה, כי אין כל צורך בהבהרתה של ההחלטה המוקדמת.

11. המתנתי שבועיים-ימים, לפני משורת הדין, לראות מה יעשה בעניין תצהירה של המבקשת. זאת, בתקווה כי הפעם תנצל המבקשת את ההזדמנות שניתנה לה; ואולם, המבקשת בחרה שלא להגיש תצהיר חדש, תחת זה שהוצא מן התיק. על כן, בחינת בקשותיה נעשתה ללא תצהיר התומך בטענות שהועלו בהן.

12. לאחר עיון בבקשת רשות הערעור, על נספחיה הרבים, באתי לכלל מסקנה כי דין הבקשה להידחות. המבקשת לא התיימרה לטעון כי עניינה מעורר סוגיה משפטית עקרונית; חלף זאת, מיקדה את טענותיה בעיוות הדין שגורמת לה, לדבריה, הותרתו של פסק הדין מיום 8.6.2022 על כנו. אתייחס אפוא לכך.

13. כידוע, שניים הם המסלולים לביטולו של פסק דין שניתן בהעדר הגנה: ביטול מחמת צדק, למשל בשל פגמי המצאה, או שיקול הדעת שנתון לבית המשפט. במסגרת המסלול השני, נבחנים הטעמים לחוסר המעש של בעל הדין מבקש הביטול, כמו גם סיכויי הצלחתו בהליך, אם תקבל בקשתו ויבוטל פסק הדין שניתן נגדו; על דרך הכלל, עיקר המשקל מושם על בחינת סיכויי ההצלחה (ראו: תקנה 131 לתקנות; רע"א 640/19 איברהים נ' אלבאחבטה, פסקה 6 (17.4.2019); רע"א 1788/20 אברג'ל נ' אלקטרו איילנד בע"מ, פסקה 7 (5.11.2020)).

14. את טענת עיוות הדין של המבקשת, היא תולה בכך שהחלטה הראשונה נבעה מכך שלא הגישה תצהיר וכתב הגנה, אלא שבסופו של דבר, גם אם באיחור ניכר, עלה בידה להמציא לבית המשפט מסמכים אלה. עסקינן, אם כן, בטענה המשתייכת למסלול ביטול פסק הדין על-פי שיקול דעת בית המשפט, ובתוכו: הטענה היא שנדרש היה להביא בחשבון את הנתונים החדשים, שנוספו לאחר שכבר ניתנה ההחלטה הראשונה, שעה שנבחנו סיכויי הגנתה של המבקשת במסגרת הבקשה לעיון החוזר בהחלטה הראשונה, או בגדרי הליך הערעור.

15. אכן, טענה זו של המבקשת מעוררת מורכבות מסוימת. סוף-סוף, כמתואר, ההחלטה הראשונה נתקבלה עקב מחדליה הדיוניים, אלא שמחדלים אלה תוקנו, ולו במידה חלקית, במעלה הדרך. משמעות הדבר היא, שהמסמכים שהציגה המבקשת במסגרת אותה 'השלמת פערים' – לא נבחנו לא על-ידי בית משפט השלום; גם לא על-ידי בית המשפט המחוזי. ואולם, חרף מורכבות זו, אין בידי לקבל את הטענות. איני סבור שהיה מקום להקנות משקל לאותה סגירת פערים בגדרי בקשת העיון החוזר, או במסגרת הליך הערעור, שבהם ניסתה המבקשת לפתוח מחדש את שאלת ביטולו של פסק הדין מיום 8.6.2022; קל וחומר, שאיני רואה בהימנעותם של בתי המשפט המחוזי והשלום מלעשות כן, עיוות דין שנגרם למבקשת. אסביר.

16. תחילה, אתייחס לדחייתה של בקשת העיון החוזר, על-ידי בית משפט השלום, במסגרת ההחלטה השניה – דחיה שאושררה לאחר מכן בפסק הדין של בית המשפט המחוזי. כפי שהבהיר בית משפט זה, לפני זמן לא רב, "בכל הנוגע לבקשות לעיון חוזר

בהחלטה הדוחה בקשה לביטול פסק הדין, ככלל, לא יימצא טעם לקבלן בהתבסס על העילה של שינוי נסיבות, שהרי הסיבה למחדלו של בעל הדין, כמו גם טענות הגנתו, ידועות לו ומצופה ממנו לרכז את מלוא טענותיו בבקשתו המקורית" (רע"א 7127/22 אלחי נ' מנסור, פסקה 18 (29.1.2023) (להלן: עניין אלחי)). דברים אלה יפים, ככתבם וכלשונם, גם לעניין דנן, ועל כן, ברי כי בהתעוררותה של המבקשת להגיש את המסמכים החסרים, לאחר שנדחתה בקשתה לביטול פסק הדין – לא היה כדי להצדיק עיון חוזר בהחלטה הראשונה. די לי בכך כדי לדחות את הטענה.

17. השאלה שנותרת היא אפוא זו: האם היה מקום להתחשבותה של ערכאת הערעור בהשלמת הפערים המאוחרת, והאם צריכה היתה ערכאת הערעור להתערב בהכרעתו של בית משפט השלום, בהתבסס על אותה השלמה? באופן כללי, איני שולל על הסף אפשרות מעין זו, נוכח חשיבותה הרבה של זכות הגישה לערכאות, וכחלק ממנה גם התפיסה שלפיה מוטב לרפא מחדלים דיוניים באמצעות השתת הוצאות משפט (עניין אלחי, פסקה 15; ע"א 7882/14 אהרון נ' עובדיה, פסקה 12 (27.11.2014) והאסמכתאות שם; והשוו: רע"א 5228/20 שרקאוי נ' רשות הפיתוח עמידר החברה הלאומית לשיכון עולים בישראל בע"מ, פסקה 8 (30.8.2020)). עם זאת, נדרש יהיה לעשות בכך שימוש זהיר ומדוד, בפרט מאחר שהדבר חורג מליבת תפקידה של ערכאת הערעור – בחינת הכרעתה של הערכאה שתחיתה, בהתאם לנתונים שניצבו לפני הערכאה הראשונה במועד קבלת ההכרעה (ראו, בכלליות: ע"א 586/84 מקלף נ' זילברברג, פ"ד מג(1) 138, 141 (1989). בהקשר זה, יש לשים לב לכך שמסמכים דוגמת תצהיר וכתב הגנה הם מסמכים שאותם כמובן יכול היה בעל הדין להגיש כבר לערכאה הדיונית; ביחס לכך, ראו והשוו: תקנה 144 לתקנות; ע"א 105/05 דהאן נ' קסון, פסקה 4 (10.11.2005) (להלן: עניין דהאן); רע"א 6912/15 וולנר נ' רוזנצוויד, פסקה 7 (1.2.2016); חמי בן-נון וטל חבקיין הערעור האזרחי 395-390 (מהדורה שלישית 2012); יששכר רוזן-צבי הרפורמה בסדר הדין האזרחי – מורה נבוכים 567 (מהדורה שניה 2023); אך ראו גם את דעת המיעוט של השופט א' גרוניס בעניין דהאן, וכן: רע"א 4543/07 אביסדריס נ' קצין התגמולים, פסקה 5 (6.12.2007)).

18. על כל פנים, המקרה דנן אינו נמנה על המקרים החריגים שבהם תיתכן הליכת כברת דרך נוספת, לעברו של בעל דין, תוך התחשבות מצד ערכאת הערעור במסמכים ובנתונים שלא הוצגו לערכאה הדיונית, על מנת לבחון את סיכויי הצלחתו בהליך. זאת, בעיקר, נוכח מצבה של המבקשת בכל הנוגע לרכיב השני שנבחן במסגרת שיקול הדעת המוקנה לבית המשפט – הטעמים שעמדו בבסיס מחדלה, ומידת הלגיטימיות שלהם. כפי שתואר לעיל, המבקשת תולה את מחדליה במצבה הבריאותי. דא עקא, שלכל אורכו של ההליך, וגם במסגרת הבקשה הנוכחית, חרף החלטות והבהרות חוזרות ונשנות מצד בתי המשפט – לא הוגש ולו מסמך רפואי אחד, לביסוסן של טענות אלה. יוצא אפוא שמחדל

ניכר זה לא תוקן כלל ועיקר, תוך שמשמעותו היא גם שלא הוצגה כל הצדקה להתנהלות המבקשת (ביחס לכך ראו: רע"א 7657/11 גריסרו נ' ברמן, פסקה 9 (18.6.2012) (להלן: עניין גריסרו); רע"א 526/11 חאג' נ' זידאן, פסקה 7 (21.7.2011) (להלן: עניין חאג'); רע"א 3645/92 קלנר נ' לופוביץ, פ"ד מז(4) 133, 140 (1993)). משאלה הם פני הדברים, אין מנוס מלראות את המבקשת כמי שלא הציגה טעם לגיטימי להתנהלותה, שיש בו כדי להניח את הדעת. בכגון דא, התוצאה היא שמדובר בהתנהלות העולה כדי זלזול חמור בבתי המשפט, כך שאפילו היה עולה בידי המבקשת להוכיח את רכיב סיכויי הגנתה – בהחלט יכולים היו מחדליה, על הזלזול שנשקף מהם, להאפיל על סיכויים אלה (עניין גריסרו, פסקה 11; רע"א 2159/00 פנחסי נ' סוויסה (19.6.2000)).

19. לבד מן האמור, מטם לדחיית טענות המבקשת גם אלה: המשך התנהלותה במסגרת ההליך, אף לאחר שמצופה היה כי תראה בהחלטות שהלכו ונצברו נגדה משום 'קריאת השכמה' לשינוי דרכיה; וכן שימת הלב להזדמנויות הרבות ביותר שניתנו לה זה מכבר, תוך התחשבות רבה מצד בתי המשפט – הזדמנויות אשר לא נוצלו על-ידה. כשברקע ניצבים כל אלה, לא זו בלבד שאין זה המקרה המתאים להתחשבות מיוחדת מצד ערכאת הערעור, שתביא בחשבונה נתונים שהומצאו לבית המשפט לאחר שניתנה ההחלטה מושא הערעור, אלא שגם במסגרת 'דרך המלך', ואפילו היו מוגשים התצהיר וכתב ההגנה עוד בטרם שניתנה ההחלטה הראשונה – ספק רב אם היה מקום לקבל את טענות המבקשת, ולבטל את פסק הדין שניתן נגדה. אכן, משמעות הכרעתי היא, שישנם מסמכים שהגישה המבקשת בסופו של דבר, אך שלא נבחנו אף לא על-ידי אחת מן הערכאות; ברם, משמסמכים אלה הוגשו באיחור על איחור, מבלי שבוססו טענות המבקשת לטעמי איחוריה, ומשהוסיפה המבקשת לאחוז בדרכה זו – מדובר בתוצאה כמעט בלתי-נמנעת.

20. צר לי על המבקשת, שתישא בחיוב כספי בסכום נכבד, מבלי שהתגוננה מפניו כדבעי, אך אין לה להלין אלא על עצמה. כפי שציינתי בעבר, אל מול טענות בעל הדין למיצוי זכות גישתו לערכאות, ניצבת הפגיעה שתיגרם ליתר בעלי הדין – הן אלה הנוטלים חלק באותו ההליך, בפרט נוכח רצונם להגיע אל המנוחה ואל הנחלה של סופיות הדיון; הן אלה הממתינים לבירור דינם בהליכים אחרים, אך רואים זמן שיפוטי יקר היוצא על בעלי דין הממרים את הוראות בית המשפט ונוהגים בהליך המשפטי כרצונם. בשים לב לאחריותו של בעל הדין מבקש הביטול, שגרם במו ידיו למצב שנוצר – בהחלט הוא עשוי למצוא עצמו כשידו על התחתונה, במסגרת מאבק זה; זכותו החשובה לגשת לערכאות – אין בה כדי לטרוף את כל הקלפים ולהכריע את כלל המתייצבים נגדה (ראו:

רע"א 1838/16 החבובות חנות הצעצועים שלי בע"מ נ' מדינת ישראל פקיד שומה פתח תקווה, פסקה 15 (9.5.2016); עניין חאג', פסקה 7).

21. טרם סיום אציין, כי לא מצאתי ממש גם בטענות הסמכות המקומית שהעלתה המבקשת. בהקשר זה, די בכך שמדובר בטענות סמכות שהועלו לראשונה במסגרת ההליך הנוכחי – בקשת רשות ערעור ב'גלגול שלישי' – על מנת לדחותן.

סוף דבר, שהבקשה נדחית. ממילא, איני נדרש להתייחס לבקשת עיכוב הביצוע שהגישה המבקשת.

בנסיבות העניין, ומאחר שרשמת בית המשפט חייבה את המבקשת בהוצאות בגין הבקשה שנדונה לפניה – אינני עושה צו להוצאות.

ניתנה היום, ג' בתמוז התשפ"ג (22.6.2023).

ש ו פ ט